

R. Berde Mária

Szórványgyermek voltam*

Édesapám bázeli tanuló idejében a nyolcvanas évek elején Indiába készült fel hittérítőnek. Ugyanakkor indították meg idehaza a Szász püspök testvérek a szórványmentő mozgalmat. Károly a Szerémségben, Domokos Erdélyben akarta az elnémult harangokat és elnémult lelkeket megszólaltatni. Amikor apám visszatért a peregrinációból, Domokos püspök felszólította, hogy India helyett vállalja el az első erdélyi szórványközpontnak — körlelkészségnek a szolnokdobokamegyei Kackónak és vidékének gondozását.

A kérdésben anyám mondta ki a döntő szót. Ha ő nem ragaszkodik Erdélyhez, akkor mi testvérek a messzi Keleten születtünk és idegenként nevelődtünk volna fel. Anyám részéről ez a választás megható áldozat volt. Vérbeli és ünneptelt városi leányként nőtt fel, változatos társadalmi életet élt, nem mindennapi tehetséggel szerepelt a műkedvelő színpadokon. Mindenki bámulta, hogy, amint mondták, „számúzi magát a legsötétebb Szolnokdobokába”.

Kackón valóban földes parókia várta, a templom rozszant, az orgona használhatatlan, a padok roskadottak. A nép maga szétszóródott, sőt elidegenedett. Mindezért első kárpótlásul a Szamosmente bűbajos természeti szépsége kínálkozott. Az udvarházakban jólelkű, segíteni kész úrinép, a kunyhókban igazi pásztorra szomjazó, áhító nyáj várta szüleimet. Nem is csak a „eu-s-ungurral” jelentkező egyszerű emberek, de maga a született románság is örömmel fogadta és lassan egészen szívébe zárta őket.

Tizenkét község kallódó reformátusait kellett itt megtartani, megerősíteni, sőt visszanyerni egyházának. Édesapám elfoglaltsága rendkívüli volt. Linda és Lilla nevű piros lovackáink állandóan szekereztek véle a körzetben. Szürke porköpenyét, óriás esernyőjét ezüstre mosta a sok viszontagság. Csak minden negyedik vasárnapon ért rá, hogy Kackón, a központban is tartson istentiszteletet. Kora reggeltől kezdve érkeztek ilyenkor a közelebbi szórványok hívei, sokszor ázva-fázva. Ezeket vétek lett volna a jéghideg templomban látni el a lelki táplálékkal. Anyám — ahogyan jó szívvel viselte a gyakori egyedüllétet — örömmel egyezett bele, hogy konyhánkban melegítsék reggelijüket, ebédjüket. Az igehirdetésre ebédlőnket rendeztette át.

A kackói templom egyébként megérdemelte a karbatételt. *Újfalvy Sándornak*, a jeles emlékiró szerzőnek, a híres vadásznak és a Wesselényiek lelki barátjának ősei építették. Az elkallódott tehetségű *Újfalvy Krisztinát* is itt keresztelték meg.

Megjelent: *Ifjú Erdély*, 1944. XXIII. 8.

Apám legelőször is kályhát szerzett a templomba; aztán, egy karácsonyi ünnepre orgonát. Mint anyám tréfásan mondta, egyszerre két orgona is érkezett, egyik a szentegyházba, másik a bölcsőbe. Amália testvérem felett szólalt meg először az új hangszeren, hogy „Szívünk vígsággal ma bétölt”. Az én keresztelőmre viszont az új padok festődtek égszínkékre, mégpedig édesapám keze és ecsetje által. Ha valaki mindezt „előjelekre” magyarázná, az tudja meg, hogy minden fordítva következett be. Néném lett az ecsetnek, és én a szavak muzsikájának szerelmese.

Világrajöttöm falusi romantikájához tartozik, hogy pár nappal születésem előtt (farsangban érkeztem) bivalyos-leányunk férjhez ment. Anyámnak most már a fejest is meg kellett tanulnia finom kézimunkákhoz szokott kezével. Születésem órájáig ő fejte naponkint a Flórika bivalat. Később sokszor fejemre idézte, hogy megcsudálta a csúf fekete állatot, azért lettem testvéreim között a legsötétebb hajú.

Ekkor már hárman voltunk apróságok és különösen fontos szerepet vittünk a missziós lélekmentésben. A babonára hajlamos nép erősen ragaszkodott az újszülötteknek azonnali megkereszteléséhez. Úgy tartották, hogy a pogány kisedek lelkét a Sátán egy óvatlan pillanatban kicseréli. Egy-két napos korukban már elhozták őket nagymessziről is, akármilyen időjárás mellett is, a sákrámentom felvételére. Mivel pedig apám napestig távol maradt a körzetben, anyámnak ilyenkor el kellett vállalnia az anyátlanul érkező kisedek gondozását. Ha tehetné, szoptatta is őket. Így váltunk mi lassan tejtestvéreivé a velünk egyívású szórványgyermekeknek. Gondolom, nem sokan vannak, akik édesanyjuk tejét adták oda a legszegényebb, legelhagyottabb gyermekekért.

A szolnokdobokai nép jóindulatú, hálás természetű. Szüleim lépten-nyomon tapasztalták az egyszerű, sokáig elhanyagolt lelkű hívek ragaszkodó szeretetét. Igaz, hogy az ő jóságuk nem csupán a fajtabeliek számára mérődött ki. Az a tény, hogy ünnepnapokon, valláskülönbség nélkül osztották ki a cselédnépnek, a szegényeknek az úrvacsorai maradékot, jelképes cselekedet számába ment.

Sok szép és hasznos tettüket foglalta ez istenes egységbe. Úgy vagyok az anyám által rámtestált történetekkel, mint a nyári kert szépségben, kedvességben vetélkedő virágaival. Nem tudnám kiválasztani, melyik a legigazibb ebben a kálvinista Fioretti-ben. Apám egyszer a falu egyetlen vízimalmát mentette meg bámulatos vakmerőséggel és ügyességgel az elsodratástól. Máskor a aszékely leleménnyel a zsidó lakodalmazók kigyulladt kéményét oltotta ki. Katolikus családok máig emlegetik önzetlen lelki támogatását, melyet tőle nyertek, ha nem mint paptól, de mint embertől. Szilaj, istentagadó, templomkerülő reformátusokból áldozatkész egyházi patrónusokat hódított a maga sajátosan szelíd, de törhetetlen mivoltával. Anyám még a román intelligenciát is meg tudta nyerni, hogy részt vegyenek az egyház javára rendezett ünnepeken.

Ízelítőben az első konfirmáció történetét jegyzem le, igazi missziós anekdotát. Az oktatásra járó nebulók, leányzók egyike-másika nem igen értette magyarul a

kátét. Édesapám pedig, a háromszéki Szépmező szülötte, csak ekkor fogott neki a romántanulásnak. Tolmácsra volt szükség. A nem éppen könnyű szerepre egy földbérlő vállalkozott, vérbeli vidéki gentry-típus, dinom-dánomozó víg-cimbora fajta. Anyám maga is sok hálával volt irányában, egyszer mégis megpi-rongatta:

— Kedves jó uram, ha már ilyen kitartón segít nekünk a misszionálásban, mondja igaz lelkére, miért nem jár el soha istentiszteletekre? A népet nem elég oktatni, annak jó példával kell előtte járni! Soha, még ünnepnapon sem láttam a templomban!

— Ennek igen egyszerű oka van — hangzott a kópé-mosollyal visszaadott vá-lasz. — Én római katolikus vagyok. A dászkelkedést csak a pap meg nép iránti szeretetből csinálom.

Ebben a kis szórványepizódban keressék meg a kételkedő Tamások azt a bi-zonyos megfoghatatlan s mégis élő és valódi erdélyiséget.

Édesapám nemcsak hittel, nemcsak a szószékből, hanem sok gyakorlati érzék-vel, tanáccsal és segítséggel vitte a szórványok anyagi ügyeit is. Különös gondja volt rá, hogy az ifjúságot a református házasságra szoktassa. Így érte el, hogy amikor Kackóra érkezett, 30 híve volt, amikor, mindössze hét év múlva eltávo-zott, 80. Csak egyetlen módszert nem ismert és nem is alkalmazott soha: *lélek-mentő* volt, *lélekalás* soha. Áldott lépteinek nyomában helyreállt templomok, is-kolák, zengő orgonák, harangok, lelkek támadtak.

...Amikor — jó negyven év múlva — édesanyámat elvittem Kackóra, mint kedves zarándokútra, már felnőtt unokáját is hozhatta. A templom padjain még ott halványlott a régi égikétség, kisöcsém pedig felment a karzatra, hogy eljátssza a *Tebenned bíztunk*-at, azon az orgonán, mely édesanyjának születését üdvözölte valamikor.

Anyám küzdött könnyeivel és mentegetőzött:

— Soha sehol a világon nem voltam olyan boldog, mint itten, a szórvány-misszióban — motyogta szegényke.

Felpillantott, és akkor láthatta, hogy még az ezeridegeneknek is megértő könny csillogott a szemökben.

Baricz Lajos

Erdély kell nekem!

Bocsáss meg, kérlek, szép erdélyi táj —
az élet engem magával ragadt,
és megmutatott számtalan csodát,
de rád gondoltam, hidd el, ezalatt.
Fent járkáltam az Alpok magasában,
hol felhők kúsztak lábaim előtt,
és az ég adott élni ott erőt,
hogy le ne roskadjon ingatag lábam.

Lent is jártam, hol kéken nézett rám
az országokat mosó tisztaság:
vizek anyja — a Csendes-óceán.
Engem meg űzött, hevített a vágy,
hogy visszatérjek hegyeim közé,
mert új világ fog megszületni ott,
amelyről apám annyit álmodott,
de már nem lehetett, sajnós, övé.

A fél világot beutaztam már,
és szívem-lelkem élménytől dagad.
S bár a világnak másik fele vár,
de tőled elszakadni nem szabad.
Erdélyi élet — te bennem honolsz,
itt bennem lüktetsz, sajogsz és vajúdsz,
és szívem mélyén győzelemre jutsz.
Erdély kell nekem — e mostoha sors.
